

Új nemzedék?

Az újkor egyik legfontosabb vívmánya, hogy az embert, a szabad, jogokkal és felelőségekkel felruházott személyt a középpontba állította. Különös egybeesés: miközben a kopernikuszi fordulat kitaszította az embert az univerzum központjából, más formában mégis egyre inkább megnőtt az egyén szerepe. Hosszú út vezetett a „szabadság, egyenlőség, testvériség” jelszavától az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatáig. Megjelentek a modern demokráciák, kiemelten fontos értékévé vált az emberi személy méltósága, az egyén jogainak érvényesülése, egyre jobban tért hódított az emancipáció, a tolerancia, a „másság” tisztelete. A lelkiismereti és vallásszabadság — amelyet a II. Vatikáni zsinat is deklarált — a mai világ alapkövetelménye lett. Elítélünk minden vallási, faji, nyelvi megkülönböztetést.

Hasonló folyamatok zajlottak le a tudományok, a közélet, sőt a magánélet területén is. Megjelentek a perszonalista filozófiák, a teológiában is lejátszódott az antropológiai fordulat, önállósult tudománnyá lett az értelmezés módszertana, a hermeneutika. A közéletben egyéni érdekérvényesítésről, jogegyenlőségről, szubszidiaritásról beszélnek. A magánéletben pedig a legkeresettebbek azok a könyvek, amelyek a sikeres és boldog élethez adnak ötleteket; jól jövedelmező szakmává lett a coaching, a sportolni vágyóknak a személyi trénerrek. A fordulat lejátszódott a pedagógiában is. A reformirányzatok szerint nem a tanár áll az iskola középpontjában, hanem a diák, nem a tanítás, hanem a tanulás. Nem az a fontos, amit a tanár elmond, hanem amit a diák maga fölfedez. A tanár vonuljon háttérbe, keltse föl a tanulók kíváncsiságát, és aztán irányítsa érdeklődésüket, segítse őket abban, hogy minél több ismeretre tegyenek szert.

Valójában az vált közkinccsé, amit a kereszténység kétezer éve hirdet: Isten személyes gondolata minden egyes személy, az ember méltósága az Ő teremtő és mindenkit egyenként körülvevő gondoskodásából fakad. — A személy értékének és szabadságának fontosságát még jobban kiemelik a világ különböző pontjain mindmáig háborítatlanul uralkodó erőszakos hatalmak, a fejlődésnek egy korábbi szakaszában megrekedt barbár szokásjogok, nemegyszer vallási elvekre hivatkozó törvények, amelyek elfojtják az egyén szabadságát, diszkriminálják a nőket, a más fajhoz tartozókat, a másként gondolkodókat, más hiten lévőket.

A személyközpontú, az egyént piedesztálra emelő szemléletmódnak megjelentek azonban a fenyegető árnyoldalai is. Mi történik mai civilizációnkkal, ha a XIV. Lajosnak tulajdonított mondást — „Az állam én vagyok” — teszik életük vezérlő elvévé az emberek? Ha egyre többen túlteszik magukat törvényen és erkölcsön, mások érdekein, a közjó szempontjain, és saját birodalmat építenek maguknak? Hogyan lehet egyensúlyt teremteni a jogok és kötelességek, a személy méltósága és felelőssége között?